

ЖОЗЕ Ж. ВЕЙГА

ОНИА ОТ ДРУГАТА СТРАНА

Превод от португалски: Румен Стоянов, 1979

chitanka.info

Къщата беше голяма и висока, с червени тухли, може би най-високата на това място. Намираше се зад една бамбукова сграда, обрасла в свети Каетанов пъпеш. И нали беше толкова голяма, толкова висока и с тъй ярък цвят, а оградата не беше по-висока от ръста на среден човек, никога не можах да разбера защо не се виждаше откъм улицата. Откак се помня, аз всеки ден минавах оттам, нагоре и надолу, добре си спомням оградата, тук-таме наклонена от тежестта на листака, прекалено широката улица, треволяка, израснал в пролуките на настилка, а сред улицата успоредните дълбеи — от колелата на каруците, врязани дълбоко в червената земя.

Спомням си високия склон от другата страна, къщичките, закрепени там горе сред мангови и агуакатови дървета, плодовете, които падаха на улицата и които никой не събираше, даже ги гледаха с известна уплаха; дрехите, прострени на опънатия тел, постоянните чукания, които се носеха оттам, сякаш единственото занимание на ония хора беше да кърпят тенджери и котли, такова трудене, което никога не свършваше. Отвреме-навреме куче излапваше без много въодушевление и веднага млъкваше, като че ли изпълняваше някакво задължение или известяваше да не го забравят, че и то иска да влезе в пейзажа. Спомням си всичко това, обаче не си спомням червената къща преди събитията, които ще разкажа.

Също тъй не си спомням и да съм ходил от другата страна, не знам кой живееше там, онази страна не беше по моя път, нито моето любопитство ме водеше към нея; само си спомням като нещо нормално и прието, че съществата, които живееха там, не бяха за гледане, още по-малко за посещаване или приемане. Ако се случеше ние да срещнем някое от тях, извъръщяхме лице на другата страна или хуквахме, в случай че то вземеше да ни заговори.

Заради тях стоях заключен няколко часа в къщата на едни приятели, където бях отишъл да занеса една чиния жабутикаби^[1]. Виждам се как нося чинията с голямо внимание, защото беше препълнена, вървах трудно поради неравната настилка, поради стръмнините за качване и слизане, а не можех да си позволя да изтърва и една жабутикаба. Не че някой ще вземе да ги брои: една по една и да търси от мене отговорност за липсващите, дори изядох доста от тях по пътя, като ги вземах с уста, понеже двете ми ръце бяха заети с чинията. Но знаех, че ако позволя само една да се изтърколи от чинията, щом

тупне на земята, ще се случи нещо непоправимо. Моята отговорност беше огромна, все едно че сега крепях в ръцете си пружината, която не позволява светът да се пръсне.

Кой ме бе предупредил? Кой ме бе заплашил? Не си спомням за предупреждение, нито за заплаха, аз го съзнавах, аз го знаех открай време, може би отпреди да се родя. Това беше нещо, което не беше чуждо на хората от другата страна.

Стигнах изпотен и уморен, ръцете ми се схванаха и ме боляха, копнеех да предам чинията в други ръце, но заварих къщата затворена. Виках до изнемога, ритах вратата, като много внимавах да не разклатя чинията. Всичко напразно, никой не дойде да се обади. Огледах се наоколо и забелязах, че всички къщи на улицата бързо-бързо се затваряха, захлопваха се врати и прозорци, скърцаха резета, деца биваха тътрузени навътре сред плач, протегнали ръчички към играчките, които оставяха. Не разбрах причината за такова нервничене, улицата привидно беше спокойна.

Примирих се, че трябва да срещна същите трудности на връщане, даже направих няколко крачки, когато видях някой да занича с половин лице през един от страничните прозорци. Извиках отново, помолих да отворят и ми направиха знак да заобиколя и да вляза откъм задната страна.

За да заобиколя, трябваше да мина през една ограда от бодлива тел между дворчето и улицата. Минах, като си съдрах дрехите и си одрасках краката, нямаше друг начин, защото ръцете ми бяха още заети. В кухнята, пълна с хора, никой не поиска да вземе от мене чинията. Нямаше пряк отказ, даже бяха много учтиви, само че когато аз се обръщах към някого, очаквайки да ми се притече на помощ, той се преструваше, правеше се на зает или подхващаше оживен разговор с друг. Потърсих някой закътан ъгъл, където да мога да оставя чинията, без опасност да я настъпят, но също няхах късмет: в един ъгъл стоеше костенурка жабути, свита в черупката си, в друг имаше действащ мравуняк, в трети папагал араара гризеше парче захарна тръстика върху стол без облегалка, а последният ъгъл беше зает от една огромна тухлена пещ. Отстраних с чинията дъската, която затваряше пещта, подплаших една кокошка, която бе свила гнездо вътре, и там скрих чинията с жабутикабите.

По това време се чувствах толкова уморен, че единствената ми грижа беше да седна някъде. Седнах на пода, без никой да забележи странността на моята постъпка: останах там съкрушен, желях някой да запали пещта, без да види жабутикабите — би било добър урок.

Когато сръдната ми охладня, взех да се заслушвам в разговорите и узнах, че било ден за излизане на хората от другата страна. Те излизали веднъж месечно или годишно и на всяка цена трябвало да ги избягват. През ничия глава не минаваше мисълта да се опълчи срещу забраната, да сложи край на неудобството от криенето. Така било и така трябвало да бъде, никой не питаше защо.

Никой не питаше и защо червената къща, след като е толкова различна от другите, не изпъкваше, не привличаше хората да ѝ се възхищават, даже и минаващите по улицата не я виждаха. Що се отнася до мене, аз я видях случайно.

Всеки следобед, в най-голямото слънце, карах нашия кон да го поя на реката. Много пъти, докато той стоеше, забучил муцуна във водата с надебелен врат, за да улеснява минаването на глътките и вдигаше глава навремени, за да си поема дъх, аз се заглеждах в рояк жълти пеперуди, които образуваха петно по тревата на долчинката, където перачките хвърляха сапунена пяна. Него ден една се отдели от другите и взе да кръжи наоколо ми. Не обърнах внимание; изчаках коня да се напие, смушках го с пета и поех обратния път. Вече на шосето забелязах, че пеперудата летеше пред мене, кацваше ту по гривата, ту по челото на коня, ту описваше кръгове наоколо.

Не ме интересуваеше пеперудата, аз си имах задължение, баща ми чакаше коня и не му харесваше да закъснявам. Но изведнъж разбрах, че онова настойчиво пърхане не беше просто приумица. Пеперудата имаше някакво послание за мене, то беше написано върху крилете ѝ, смогнах да видя някоя и друга дума, която не успях да разбера. Тогава взех да я преследвам най-усърдно, а тя все ми се изплъзваше. Да я убия с едно перване на камшика би било лесна работа, но умреше ли пеперудата, посланието автоматично щеше да се изличи, преди да съумея да го разчета. Може би моят баща щеше да ми помогне в лова на пеперудата, налагаше се да прочета посланието, което беше много важно.

За нещастие не можех да разчитам на помощ от стария, той си имаше свои затруднения, не по-малки от моето. Изглежда, оправял е

кола за връзване на животни, който стърчеше пред нашата порта и напоследък беше разклатен, и не знам какво е направил, но успял да си набута ходилото в дупката с кола и там се заклешил. От усилието, което вероятно е положил да се измъкне, колът, който беше тънък, надебелял и пораснал, станал по-голям от къщата и по-дебел от шкембеста палма. Очевидно беше, че не можех да разчитам на него, тогава му предадох поводата на коня и изтичах след пеперудата, която положително ме викаше.

Настигнах я, когато кацна на оградата и протегнах ръка да я уловя, но с един изящен подскок тя мина от другата страна. Имаше пролука в оградата, както изглежда, отворена да служи тъкмо за минаване. Наведох се да мина... и тогава именно видях онази огромна постройка, червена, внушителна. Как са направили това тука, без аз да разбера? — си помислих. Един възрастен господин, който се приличаше на една пейка срещу къщата, се отзова да ми поясни.

Оная къща била построена от консула на Белгартулия, човек много мъдър и много пътувал. Най-старите още си спомняли за оная висок червендалест чужденец с хубава бяла брада, винаги много добре подрязана. Обличал се единствено в бяло и никога не се разделял с един бастун, не за да се опира на него, а да го държи под мишница. Въпреки че бил много богат, прихващало го да иманярствува, по цели седмици обикалял хълмовете, казват, че не без никаква полза.

Значи къщата сигурно пази огромно състояние, нямаше друго обяснение за къща с такива размери. Запитах старчето дали я познава отвътре, то отвърна „не“, никога не бил влизал там, и това било неговата голяма печал. Господин консулт му бил обещал това благоволение, но така и го оставил там да чака. Не се знаело къде се намира, подозирало се, че бил минал от другата страна, но от разговора на стареца подразбрах, че бяха неоснователни слухове, може би породени от опасението това да не вземе да стане.

И кроткото старче продължаваше да чака, може би вече само по навик или поради липсата на смелост да стане и да се погрижи за нещо друго. Направих му забележка, че навярно много е загубил, докато е седял на оная пейка да чака, въпреки доста изтъркана от докосването на ръцете и гърба му; той отговори, че тъкмо затова вече нямал интерес да излиза.

— Изгубих обещаното и изгубих празненството — рече той с въздишка.

Не разбрах какво искаше да каже с това, но ония думи, изречени с голяма безутеха, останаха в ушите ми като израз на цялостно разочарование.

Помислих, че ще му предоставя едно закъсняло възнаграждение и го поканих да ме придружи да посетя къщата, щом като вратите изглеждаха отворени и не се виждаше никакъв пазач. Той ме погледна с пълно безразличие и каза:

— По-добре не. Златото има много тежка опаковка.

Това ми бе достатъчно. Значи човекът чакаше с години възможността да посети къщата, аз му предоставях тая възможност, а той не се интересуваше? Не пожелах да го разбера и отидох да направя една обиколка из къщата. Изкачих стъпалата, широки като църковно стълбище, влязох през главната врата и се озовах сред вътрешен двор, съвсем маломерен, едва една педя между портата и дървената преграда като за строеж. В преградата имаше тясна вратичка, затворена с тел.

Не смогнах да отворя вратата. Някаква врява — страх да те побие! — привлече вниманието ми към улицата. Изтърчах към дупката в оградата и видях голям брой войници и цивилни, всичките въоръжени, те тичаха по улицата, прескачаха оградата, събаряха я и нахълтваха в цветната градина. Бързаха срещу неприятелски групи, които напредваха през едни храсталаци в дъното.

За да не ме сгязят главните сили на войската, която идваше отзад, присъединих се към тях и също хукнах, прескачах дупки, стволоче на повалени дървета, вада с мътна вода, но изостанах, защото един таен полицейски служител, дошъл не знам откъде, ми се лепна и искаше на всяка цена да ми продаде някаква писалка. Аз го отблъсвах, тръсках глава, за да река не, не искам, но той не ме пускаше, все ми показваше писалката, която държеше с показалци за краищата. За да се отърва от него, единственият начин беше наистина да взема писалката. Грабнах я, за да платя после, но той изобщо не се съгласи.

— Парите в брой — каза. — Не ми е до загуби. Купуват ми писалки на изплащане, минават от другата страна и аз какво да правя?

Потърсих из джобовете си, но не намерих никакви пари.

— Приберете писалката за друг път — казах и вече се готвех да хукна.

Човекът ме сграби за пеша на палтото и запъна пети в земята, задърпа ме отчаяно, който го видеше, щеше да помисли, че аз съм последната му надежда. Дръпнах се силно и го запратих по гръб на земята, но той се разплака като дете, казваше, че винаги ставало така, никой не искал и да докосне писалките му, сякаш било наказание.

— А пък тя пише толкова хубаво, искате ли да видите, опитайте — рече той и ми предложи писалката, както си беше на земята, а тя вече готова за писане.

Хванах писалката и щях да напиша нещо върху една кибритена кутийка, когато се появи брат ми Домисиу и с една плесница я запрати далече.

— Ти луд ли си? Не пиши с тая писалка!

И ми обясни, че това било една много стара клопка, чудеше се как не съм знаел. Тайният полицейски служител бил човек от другата страна и се мъчел да ме обвърже. Ако съм драснел с писалката, щял съм да съм загубен.

— Ти чакай ей там, ще го науча аз него — каза Домисиу и хукна след тайния полицейски служител.

Не можех да стърча там при толкова изстрели, които плющяха наоколо. Хукнах към едни гуайябови дървета, вдясно от мястото, където войните бяха изчезнали, и там ми се стори толкова спокойно и прохладно, че реших да поотпочина и да сложа мислите си в ред. Огледах се, но не видях кътче да полегна, нито да поседна, земята беше огромно калище, покрито с гнили гуайяби. Решението, което взех, бе да увисна за свивките на колената от един гуайябов клон и да гледам дракалаците наопаки, като в апарата на някой фотограф из парковете.

Почти затварях очи да заспя, когато чух едно цамбур-цамбур от газене в тиня. Беше мъж, по всичко изглежда просяк, обувките му напукани и подпълнени с вестник, шапката му пробита, палтото съвсем опърпано, съдрано по гърдите и по лактите. Мъжът кашляше, та чак губеше дъх, и в промеждутъка на два пристъпа плюеше късчета от някакво сунгерово вещество, приличащо на мръсна стиска кълчища. Щом видя моята уплаха, той побърза да ме успокои и каза с ръка на гърдите:

— Що се отнася до останалото, великолепно здраве.

За да не му противореча, отвърнах:

— Естествено, достатъчно е да ви погледне човек.

Но от благоразумие слязох от дървото и поисках разрешение да се оттегля, което и сторих, без да губя никакво време, стъпалата ми затънаха в тинята на калището и спрях чак когато сметнах, че съм оставил вече достатъчно разстояние между двама ни.

Вървах дълго време, слизах и изкачвах долове, чак докато се озовах пред една къща, която веднага познах, че е къщата на консула, но гледана откъм дъното. Беше заета от семейството на един Бенигниню, мой другар от училище. Единственият човек в къщата беше сестрата на Бенигну, която приготвяше вечерята му, а той трябвало да пристигне всеки момент.

— А, добре стана, че ти се появи — каза тя. — Безпокоя се за Бенигну. Знаеш ли къде е?

Как щях да знам? От години не виждах Бенигну, нито пък имах вести за него. Но сметнах за по-добре да не казвам на девойката. Казах само, че положително няма да закъснее.

— Страх ме е, че няма да дойде. Имам предчувствие — рече тя. — Не искам да мисля.

Когато доизрече това, една много ярка светлина, бяла сякаш от магнезий, освети цялото небе, пронизвайки стените и покрива на къщата. Изтичахме навън и видяхме купища предмети като огромни сапунени мехури да пресичат бавно небето към долчинката от другата страна.

— Има хора вътре! — извика сестрата на Бенигну и ме побутна да ми посочи.

Вярно беше. Във всеки мехур постепенно различавах фигурите на познати хора, хора, които отдавна не виждах. Разпознах писаря Теутониу, чичо ми Закариаш, учителката Жулия, отец Леонсиу, който си човъркаше ухото с една клечица, и един брадат мъж, който можеше да бъде само консулт — белите дрехи, брадата, бастунът, пъхнат под мишница.

Дожаля ми, като ги видях затворени в ония мехури, отнасяни към място, където никой не искаше да отиде. Но защо не бяха тъжни? Защо не възразяваха? Защо потриваха ръце, като че ли бързаха да стигнат? Даже Бенигпиню, който в училище възразяваше за щяло и нещяло, беше усмихнат и доволен. Щом го видя, сестрата нададе вик и ме стисна за ръката толкова силно, че трябваше да я отблъсна. Може да

ми се е привиждало, но мисля, че Бенигну долови уплахата на сестра си, защото ни изглежда с толкова убедителна усмивка, че тя веднага промени изражението си.

— Видя ли? Видя ли? Не боли! — възкликна тя.

Спогледахме се, като че ли току-що бяхме извършили някакво откритие с огромно значение за света, и изрекохме почти едновременно:

— Колко страх за нищо! Колко страх за нищо!

[1] Плод на едноименно вечнозелено дърво, високо до десет метра; плодовете приличат на черни гроздови зърна. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.